

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว Community Based Tourism Management by Tourist Destination Development Process

ภณสิทธิ์ อนันยะ

Panasit Onya

มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ

Bangkok Suvarnabhumi University

jabjune_jabjune@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยนำองค์ประกอบของปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 องค์ประกอบได้แก่ 1. การวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว 2. การบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 3. การบริหารจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 4. การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ 5. การบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว 6. การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว และ 7. การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ มาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีทางสถิติที่จะจับกลุ่มหรือรวมกลุ่ม หรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน จากการวิเคราะห์พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 9 องค์ประกอบ ดังนั้นเพื่อให้ได้แนวทางสำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้ง 9 มาจัดทำเป็นกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยบูรณาการร่วมกับการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หลังจากนั้นจึงตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) อันได้แก่ ผู้แทนจากกรมการท่องเที่ยว ผู้แทนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ ผู้แทนจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ให้ชื่อแก่กระบวนการนี้ว่า กระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, กระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

Abstract

This research is a study of tourism development process. By using the elements of factors that lead to the success of the management of 7 elements, 1. Planning of responsible tourism sites 2. Tourism area management 3. Management of access to tourist attractions 4. Facilities management 5. Management of quality providing services in tourist attractions 6. Management of tourism activities and 7. Management of environmental and natural conservation. Perform component analysis (Factor Analysis), which is a statistical technique to group or include variables that are related in the same group from the analysis, it can be divided into 9 elements. Therefore, in order to obtain guidelines for developing tourist sites. The researcher therefore used the elements from the analysis of 9 to form a tourism development process by integrating with community participation in tourism management. After that, check the data triangulation, including representatives from the Department of Tourism. Representatives from the Tourism Authority of Thailand and representatives from Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. The researcher gave the name to this process that AEI3 tourist attraction development process (the development of tourist attraction is AIE to the 3rd power)

Keyword: People participate, The management of tourist destination, Thailand tourism standard

บทนำ

จากการที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยเติบโตแบบก้าวกระโดด ส่งผลให้ในปี 2561 ไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวม 3.08 ล้านล้านบาท ซึ่งสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก และเป็นการเติบโตในเชิงคุณภาพ อัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว ขณะที่ด้านการตลาดเน้นนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง และการตลาดเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายสูงซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเติบโตแบบก้าวกระโดด และปัจจุบันประเทศไทย มีรายได้จากการท่องเที่ยวรวม 3.08 ล้านล้านบาท สูงเป็นอันดับที่ 4 ของโลก แม้ว่าจะมีปัจจัยท้าทายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในภาพรวมการท่องเที่ยวของไทยยังเติบโตเป็นไปตามเป้าหมาย และเป็นการเติบโตในเชิงคุณภาพ ดูจากอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ ที่สูงกว่าอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังกระจายไปยังเมืองรองต่างๆ ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง ตั้งแต่การลดหย่อนภาษีให้แก่นักท่องเที่ยว การยกเว้นภาษีกรณีจัดอบรมสัมมนาในจังหวัดเมืองรอง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองรองต่างๆ มีผลทำให้นักท่องเที่ยวขยายตัวจากปี 2554 ที่มีจำนวน 50 ล้านคน เป็น 90 ล้านคนในปี 2561 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน(Haywood, 1988; Jamal & Getz, 1995; Murphy, 1985)

แต่การท่องเที่ยวอาจไม่ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจดีขึ้นทั้งหมด (Williams and Shaw, 1988; Andrew, 1997) เพราะการท่องเที่ยวมักจะมีคิดค่าแรงแปรผันตามฤดูกาล และการท่องเที่ยวก็ยังส่งผลทำให้เกิดค่าครองชีพที่แตกต่างกันตามฤดูกาลของการท่องเที่ยว Mathieson and Wall (1982) ยังเสนอว่าอัตราการว่างงานของแรงงานในช่วงนอกฤดูกาลการท่องเที่ยวหรือแม้แต่ค่าจ้างที่อาจจะได้ต่ำกว่าการจ้างงานทั่วไปซึ่งจะไม่เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวม ปัญหาดังกล่าวจะมีความสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพโดยรวมของคนในท้องถิ่นภายในแหล่งท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ Liu, Sheldon and Var (1987, p.18) ยังกล่าวอีกว่า ผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อระบบเศรษฐกิจนั้นสามารถแผ่ขยายเป็นวงกว้าง เพราะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพที่หลากหลาย และแม้จะพอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวนั้นมีส่วนในการสนับสนุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่สถานที่นั้นก็อาจจะได้รับความเดือดร้อนจากผลกระทบของการท่องเที่ยว เช่น สภาพแวดล้อมที่ถูกกำหนดไว้เปลี่ยนไปในวงกว้างรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สัตว์ป่า และการแปรเปลี่ยนสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว (Swarbrooke, 1999)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาและออกแบบกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับองค์กรภาครัฐและเอกชน องค์กรท้องถิ่น เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการของชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขโดยไม่ต้องอพยพแรงงาน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการว่างงานปัญหาสังคม (Moore, 1994) ใช้เป็น Model แบบอย่างแก่ชุมชนอื่นและมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Best Practice สามารถสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของทุกชุมชนให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬากำหนดไว้
2. เพื่อออกแบบแนวทางการปฏิบัติสำหรับชุมชนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ได้เริ่มถูกนำมาใช้ในช่วงยุคปี ค.ศ. 1990 โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขนาดเล็ก โดยมีจุดขายคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นชุมชนตามชนบท เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่แล้วจะถูกบริหารและจัดการโดยตัวของชุมชนนั้น ๆ เอง โดยจะอยู่ในรูปแบบของการจำลองบรรยากาศของสังคมประจำท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะใช้ชีวิตตามรูปแบบของคนท้องถิ่นนั้น ๆ และรับประทานอาหารประจำท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึง วัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชนนั้น ๆ ซึ่งทุกอย่างจะถูกจัดแจงให้โดย ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานปกครองประจำถิ่นนั้น ๆ และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ซึ่งทั้งสามหน่วยงานนี้จะแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน

ในทางสากลแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนอาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไป และมีรูปแบบที่คล้ายกัน เช่น ในลาตินอเมริกา จะใช้คำว่า “การท่องเที่ยววิถีชีวิตในชนบท (Rural Tourism)” หรือในเอเชียจะนิยมใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Eco Tourism)” ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวในลักษณะนี้จะมีจุดมุ่งหมายในการปกป้องหรืออนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น ๆ รวมไปถึงการที่เราได้ช่วยเงินและสร้างรายได้ให้ชุมชน ในขณะที่เดียวกันไม่ว่าเราจะใช้คำไหนในการเรียกชื่อการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ก็ตาม สุดท้ายแล้วการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็เป็นการท่องเที่ยวที่ถูกจัดขึ้นมาเพื่อประโยชน์โดยรวมของทุกฝ่าย เป้าหมายคือ สร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นตามชนบททางไกล โดยคำนึงถึงความเป็นอยู่ที่ดีของชาวบ้านและอนุรักษ์วัฒนธรรมกับทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนนั้น ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีความเป็นอยู่ประจำ ท้องถิ่นมรดกการท่องเที่ยวโดยสาธารณะทั้งนักท่องเที่ยวและชาวบ้านได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม นำกำไรที่ได้มาอนุรักษ์ประเพณีและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติในขั้นตอนต่าง ๆ

มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของไทย

มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของไทยเป็นมาตรฐานขั้นต้นของแหล่งท่องเที่ยว มีเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ใช้เป็นแนวทางในการตรวจประเมินมาตรฐาน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (กรมการท่องเที่ยว 2557)

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 6 การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology research) ซึ่งเป็นเทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์ที่ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธี การวิเคราะห์เนื้อหา (Contents analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ตลอดจนอภิปรายกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Group discussion) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อให้สามารถเจาะลึกข้อมูลได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตทางด้านสถานที่

แหล่งท่องเที่ยวต้นแบบที่ดำเนินการการท่องเที่ยวแล้วผ่านตามเกณฑ์การประเมินและมีข้อมูลปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 58 แหล่ง

2. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ องค์การพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในท้องถิ่น รวมผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสิ้น 12 ท่าน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการการท่องเที่ยวแล้วผ่านตามเกณฑ์การประเมิน และมีข้อมูลปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 58 แหล่ง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาเนื้อหาแนวทางการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่วิธีการปฏิบัติสู่เกณฑ์มาตรฐาน โดยจะใช้เกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นต้นแบบ และแปลผลออกมาตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความหมายแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยผู้วิจัยศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยแบ่งเป็น การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) หลังจากนั้นได้มีการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม โดยสร้างแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ครั้งนี้ได้กำหนดประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดแบบสอบถามไว้เป็นที่แน่นอน โดยการสัมภาษณ์กับผู้บริหารภาครัฐและเอกชน ภาคการท่องเที่ยว โดยการคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและเอกชน นักวิชาการ องค์การพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านในท้องถิ่น

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ วิธีคือ การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการตรวจสอบข้อมูลครบถ้วนทุกประเด็นและมีความสมบูรณ์แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกระบวนการถ่ายทอดความรู้รวมถึงปัจจัยที่สนับสนุน จากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) อัน

ได้แก่ กรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อความสมบูรณ์ จำแนกข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลร่วมกับทุกฝ่ายเพื่อหาข้อสรุป

สำหรับกระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก(In-depth interview) นั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) ดำเนินการกระบวนการสะท้อน (Reflecting) ในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนควบคู่ไปกับการดำเนินการกระบวนการวิจัย เพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการใช้กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งและแม่นยำ (Rigor) เพื่อให้กระบวนการวิจัยครั้งนี้มีความเข้มข้น (Intensive process) มากยิ่งขึ้น

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวที่ดำเนินการการท่องเที่ยวแล้วผ่านตามเกณฑ์การประเมินและมีข้อมูลปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ไม่น้อยกว่าจำนวน 58 แห่ง เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G Cochran (1977 อ้างอิงใน กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549, หน้า 74) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งสูตรในการคำนวณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1 - P)Z^2}{E^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดตัวอย่าง

P แทน สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยกำลังสุ่ม 0.50

Z แทน ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ Z มีค่าเท่ากับ 1.96 ที่

ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 (ระดับ 0.05)

E แทน ค่าความผิดพลาดสูงสุดที่เกิดขึ้น = 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{(0.05)(1 - 0.5)(1.96)^2}{(0.05)^2} \\ &= 384.16 \end{aligned}$$

การคำนวณจากสูตรขนาดตัวอย่างอย่างน้อยจะต้องใช้คือ 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาด ไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการประเมินผล และการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ซึ่งถือได้ว่าผ่านเกณฑ์ตามที่เงื่อนไขกำหนด คือต้องไม่น้อยกว่า 384 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มีการนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว ด้านบริหารจัดการพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว และนักวิชาการวิจัยการท่องเที่ยว จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Valiantly) ด้วย IOC หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item-Objective

Congruence) โดยทำการทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา และกำหนด “คะแนน” ของความเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นมาในแต่ละข้อคำถาม (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2549)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการลงพื้นที่ไปเก็บข้อมูลพร้อมกับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และจะใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางจดหมายไปให้กับผู้ที่รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวในกรณีที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในจังหวัดที่ห่างไกล และไม่สะดวกในการเดินทางรวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่าจำนวน 58 แห่ง

4. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และนำมาสังเคราะห์รวมกัน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ จากนั้นได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมีความถูกต้องและมีความครบถ้วน โดยการตรวจสอบทั้งเวลาสถานที่และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ที่ให้ข้อมูลทั่วไป จนสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้ รวมถึงมีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในส่วนต่าง ๆ เพื่อความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Contents analysis) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ตลอดจนอภิปรายกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Group discussion) โดยสรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ท่านที่ 1 ได้กล่าวว่า “ผู้รับผิดชอบย่อมมีความสำคัญ เพราะเปรียบเสมือนผู้นำหลักที่ต้องคอยดูแล สอดส่องความเรียบร้อย และเพื่อให้งานเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนแนวทางการบริหารมีการตัดสินใจที่นักท่องเที่ยว ก่อนนำมาวางแผนทุกครั้ง โดยในแต่ละปีจะมีการวางแผนไว้ชัดเจน และมีการเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาอยู่ตลอด เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจเมื่อแรกพบ และมีความประสงค์อยากกลับมาอีก” ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ นั้นมีความเห็นที่ตรงกันกับ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากกรมการท่องเที่ยว ที่ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “ในการวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละที่จำเป็นต้องมีผู้รับผิดชอบและดูแลแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ เพื่อความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยรวมถึงความสามัคคีของคนในชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มชุมชนในพื้นที่ขึ้นมาในการปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางในการบริหารจัดการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

องค์ประกอบที่ 2 การบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวว่า “การจัดการและบริหารพื้นที่นั้นก็สำคัญมากเป็นอันดับต้น ๆ เพราะการจัดการสรรพื้นที่แบ่งเป็นโซนต่าง ๆ ย่อมเป็นไปด้วยความร่วมมือจากทุก ๆ คนที่อยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำทำความสะอาดดูแลรักษาและช่วยกันพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นทุกอย่างจะบรรลุความสำเร็จได้ก็ต้องมีการร่วมมือจากทุก ๆ คนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้น ๆ” ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำชุมชน หรือชาวบ้านในท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทางการท่องเที่ยว อีกท่านได้กล่าวว่า “การบริหารการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจ ให้ทันสมัยมากขึ้นสามารถเข้ามาแปรรูปต่อยอดได้ เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่ม อาทิ พันธุ์ไม้ คือเอาพันธุ์ที่ตีมาพัฒนา และวิธีการขยายพันธุ์ให้ง่ายขึ้น เข้าใจง่ายขึ้น”

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากกรมการท่องเที่ยว ท่านได้ความให้ความคิดเห็นไว้ว่า “การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หากการเดินทางมีความลำบากก็ค่อนข้างจะเข้าถึงได้ยาก และห่างไกลซึ่งทำให้การเดินทางค่อนข้างลำบาก” ดังนั้นจึงต้อง

ประสานงานไปยังฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะได้ปรับปรุงและแก้ไขเพิ่มเส้นทางการเข้าถึงให้สะดวกมากยิ่งขึ้นเพราะถ้าการเข้าถึงเป็นไปได้ยากก็จำทำให้นักท่องเที่ยวไม่ยอมมาเที่ยวอีก ในการเข้าถึงควรประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่นั้น โดยมีผู้รับผิดชอบงาน ด้านการทำทางเข้าถึงที่สะดวก และทำป้ายบอกทางให้เห็นชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากกรมการท่องเที่ยว มีความสอดคล้องกับ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ได้กล่าวไว้ว่า “ความสามารถในการเข้าถึงควรประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่นั้นโดยมีผู้รับผิดชอบงาน ด้านการทำทางเข้าถึงที่สะดวก มีป้ายบอกทางชัดเจน”

องค์ประกอบที่ 4 การบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “เป็นสิ่งสำคัญมากอีกเช่นกันเพราะถ้าในแหล่งท่องเที่ยวที่นั้นไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยวแล้วก็คงไม่มีใครอยากมาเที่ยวเช่นกัน” แหล่งท่องเที่ยวที่ควรจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันไว้คอยบริการไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ ที่นั่ง ร้านค้า ร้านอาหารและอีกหลาย ๆ อย่างและถ้านักท่องเที่ยวหากได้เที่ยวในสถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันก็จะทำให้มีนักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้น ซึ่งมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ ซึ่งได้กล่าวว่า “การจัดการบริหารสิ่งอำนวยความสะดวกปัจจุบันนักท่องเที่ยวหากได้เที่ยวในสถานที่ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครันย่อมมีนักท่องเที่ยวสนใจมากขึ้นเช่น บ้านพัก โรงแรมซึ่งภายในก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ครบครันซึ่งที่พิกเป็นสิ่งสำคัญมาก” เช่นเดียวกัน

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “การให้บริการที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวที่นั้น ๆ จะมีคุณภาพได้ก็ต่อเมื่อคนในชุมชนและผู้ที่มีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยวให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันเกื้อกูลซึ่งกันและกันไม่เอารอดเอาเปรียบลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการหรือซื้อสินค้าในแหล่งท่องเที่ยว” การบริการจึงจะเกิดคุณภาพทำให้นักท่องเที่ยวอยากกลับมาใช้บริการและกลับมาเที่ยวอีกครั้งถ้าคนในแหล่งท่องเที่ยวให้การบริการที่ดีไม่ว่าจะเป็นร้านค้าร้านอาหารนักท่องเที่ยวก็จะเกิดความประทับใจบอกต่อ ๆ กันไปและจะทำให้เกิดชื่อเสียงมีคนมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้นนั่นเอง ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการ กล่าวว่า “การบริหารให้เกิดคุณภาพนั้นควรมีผู้บริหารที่มีความรู้เฉพาะด้านการท่องเที่ยวและมีทีมงานที่ดีในการทำงานร่วมกันจะทำให้เกิดคุณภาพยิ่งขึ้น”

องค์ประกอบที่ 6 การจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

ด้านการจัดกิจกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ว่า “เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการทำให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นเป็นจุดเด่น เป็นสิ่งดึงดูดและเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ถ้ามีกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะทำให้เกิดรายได้ตามมาเพิ่มขึ้น” หากนักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมจะทำให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากขึ้นในการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันซึ่งการท่องเที่ยวในรูปแบบสามารถมีกิจกรรมได้ แล้วแต่จะประยุกต์ใช้ ทางด้านผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กล่าวว่า “ด้านการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่นั้นมีความสำคัญ การจัดงานประจำปีขึ้นในทุก ๆ ปีเป็นงานสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน” ในการจัดงานมีวัตถุประสงค์ในการต้องการคืนกำไรให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชม ในการจัดงานประจำปีทางชุมชน อาจจะได้รับ การสนับสนุนงบประมาณจากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ โดยทางคณะกรรมการสามารถนำงบที่ได้ไปจัดซื้อของรางวัลสำหรับแจกให้กับนักท่องเที่ยวและให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในงานเพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินมากขึ้น

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญมาก ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวว่า “ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรมีคำแนะนำให้ชัดเจนในการท่องเที่ยวสถานที่นั้น ๆ ว่านักท่องเที่ยวควรปฏิบัติตัวอย่างไร ให้ทำอะไรได้ หรือ

ห้ามทำสิ่งใด เช่นการทิ้งขยะให้เป็นที่หรือหากเป็นสถานที่อุทยานประวัติศาสตร์ห้ามทำลายอิฐ หิน ปูน ทราย หรือถ่ายรูปได้ตามพื้นที่ที่ไม่มีป้ายห้าม” ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการสาขาการท่องเที่ยว ยังได้กล่าวอีกว่า “นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางไปเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ก็มักจะทำตามใจตนเองเพราะถือว่าการเดินทางท่องเที่ยวนี้เป็นการพักผ่อนหย่อนใจและมีบ่อยครั้งที่กระทำการที่ส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวเพราะฉะนั้นแล้วผู้ประกอบการจึงมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้นักท่องเที่ยวในการดำเนินการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องตามระเบียบมารยาท” เพื่อลดการกระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว และการให้คุณค่ากับแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ให้คงอยู่สภาพเดิม หรือในส่วนของพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาอย่างมีขอบเขตไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบให้คะแนน (Rating scale) เกี่ยวกับปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวางแผนของผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.01

องค์ประกอบที่ 2 ด้านการบริหารจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.78

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพการให้บริการในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79

องค์ประกอบที่ 6 ด้านการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.65

องค์ประกอบที่ 7 ด้านการบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้ หากแหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องการที่จะพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนที่มีอยู่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ควรเริ่มจากการประเมินความต้องการของชุมชนที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวและประเมินความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (2557) กล่าวว่าองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านโคกไครคือ ศักยภาพทางการท่องเที่ยว กระบวนการคิดแบบยั่งยืนในด้านการมีจิตสำนึกที่ดีในการให้ความสำคัญกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความยั่งยืนของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ ด้านรายได้ มุ่งที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งตัวผู้นำชุมชนที่มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วม ร่วมกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่

หัวใจหลักของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมบริหารจัดการ ตอบโจทย์ในเรื่องของเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตดีขึ้น สังคม ดีเพราะทุกคนให้ความร่วมมือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับวรรณวิมล ภู่นาค (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา พบว่า ทางกร

เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม การเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะยาว และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชนจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นั่นเกิดความยั่งยืนได้

นอกจากนี้การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบกับองค์กรหน่วยงานภายนอก โดยอาจจะเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างกันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ โดยการจัดให้มีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มการท่องเที่ยวแหล่งอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยอาจจะเป็นการจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกัน และบูรณาการการบริหารจัดการในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา สาธารณะสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ จิราภรณ์ แก้วมณี (2557) กล่าวว่าแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาจีน นั้น หากได้ความร่วมมือทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาช่วยจัดการวางแผนดำเนินงานร่วมกับผู้นำชุมชนจะทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นก้าวหน้าได้มาก ภายในชุมชนมีการรวมกลุ่มอาชีพกันด้วยความสมัครใจและมีหลากหลายกลุ่มอาชีพที่ได้รับรางวัลมากมาย หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนงบประมาณในการรวมกลุ่มอาชีพของชุมชนจะเป็นการพัฒนาฝีมือแรงงาน พัฒนาสินค้าให้ส่งออกได้จำนวนมาก และหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือทำป้ายบอกทาง การประชาสัมพันธ์ ให้อัปเดตแก่บุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเครือข่ายชุมชนที่จะนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการสร้างงานสร้างอาชีพ เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของเมืองเศรษฐกิจและเมืองชนบท รวมถึงนำเสนอแนะเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ เพื่อประชาชนในท้องถิ่นให้มีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างปกติสุขโดยไม่ต้องอพยพแรงงาน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการว่างงาน ปัญหาสังคม แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามมาตรฐานของการท่องเที่ยวไทยนี้ เป็นเพียงหนึ่งในแนวทางการพัฒนาชุมชนให้มีความพร้อมในการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานตามมาตรฐานของการท่องเที่ยวไทยได้ แต่ทั้งนี้ในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวในความเป็นจริงยังขึ้นอยู่กับวิจรณ์ญาณของการตัดสินใจของผู้บริหารหรือผู้กำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น จังหวัด หรือระดับประเทศควบคู่กันไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2557). *มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). *วารสารกระทรวงการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). *สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ แก้วมณี. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร 2557.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร้ จังหวัดพังงา*. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 7(3).
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2557). *ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา*. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 26(1).
- Haywood, Farmer, J. (1988). A Conceptual Model of Service Quality. *International Journal of Operations & Production Management*. 8(6): 19-29.

- Liu, J.C., Sheldon, P.J. and Var, T. (1987). Resident perception of the environmental impacts of tourism. *Annals of Tourism Research*. 14(1): 17–37.
- Moore, T. G. (1994). Core-Periphery Models, Regional Planning Theory and Appalachian Development. *The Professional Geographer*. 46(3): 316-331.
- Murphy, P.E. (1985). *Tourism: A community approach*. New York, NY: Methuen.
- Phunak, v. (2015). *The Potentials of Amphawa Community in Managing Community-Based Tourism of the Amphawa Floating Market*. *Academic Services Journal Prince of Songkla University*. 26(1). (in Thai)
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. Oxon, UK: CABI.
- T. Jamal and Getz, D., (1995). The Environment-Community Symbiosis: A Case for Collaborative Tourism Planning. *Journal of Sustainable Tourism*.
- Williams, A.M. and G. Shaw. (1988). Tourism: Candyfloss Industry or Job Generator?. *Town Planning Review*. 59(1): 81-103.

Translated Thai References

- Department of Tourism Ministry of Tourism and Sports. (2015) *Thailand Tourism Standard Tourism Management*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. (in Thai)
- Kaewmanee, J. (2014). *Community-based tourism management in accordance with the philosophy of sufficiency economy of Baan Hua Khao Jean community, phaktor district, Ratchaburi province*. Master of Education Program. Silpakorn University. (in Thai)
- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *Ministry of Tourism and Sports Journal*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports. (in Thai)
- Pongsakomrangsilp, P. (2013). *The Management of Sustainable Community Based Tourism: The Case of Ban Kokekrai, Phang Nga Province*. *Veridian E-Journal*. 7(3). (in Thai)
- Vanichbuncha, K.(2006) *Statistical Analysis for Research*. 2th ed. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House, 2006. (in Thai)